

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät för ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk årskurs 3, VT 2015

I anslutning till vårterminens ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 har en lärarenkät bifogats. Enkäten har fyllts i av 1 278 lärare. Av dessa undervisar 77 % (987 stycken) endast i svenska, 1 % (18 stycken) endast i svenska som andraspråk och 21 % (265 stycken) i båda ämnena. Sju personer har valt att inte uppge vilket ämne de undervisar i.

Större delen av lärarna, 77 %, anger att alla deras elever i årskurs 3 har utfört provet. Resterande 23 % svarar att endast en del av deras elever har gjort provet. Den vanligaste anledningen till att en elev inte utfört provet tycks vara att personen i fråga är nyanländ i Sverige. Detta skriver över hundra lärare. Även diagnoser och funktionsnedsättningar är anledningar som anges av många, uppemot femtio lärare. Andra anledningar är att eleven flyttat, inte deltar i undervisningen, varit sjukskriven eller ska gå om årskursen.

I denna sammanställning presenteras resultatet av enkäten i form av lärarnas synpunkter på provet som helhet, de åtta delproven samt hur bedömningen fungerat.

Provet som helhet

Temat för provet är *Tiden*. Av det totala antalet personer som i enkäten kommenterar temat på något vis är ungefär lika många positivt som negativt inställda. Bland de positiva omdömena står bland annat att temat är spännande, intresseväckande och elevnära. De negativa synpunkterna handlar om att temat är svårt, abstrakt och inte elevnära. Med andra ord upplever vissa lärare temat som lämpligt och tillgängligt för elevgruppen, medan andra tycker att det befinner sig för långt ifrån elevernas verklighet och intressesfär. I tabell 1 nedan redovisas lärarnas omdöme om provet som helhet.¹

Tabell 1 Vad anser du om ämnesprovet i svenska/svenska som andraspråk som helhet?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Totalt
Andel	67 %	31 %	1 %	0,2 %	99 %
Antal	850	394	19	2	1 265

Tabell 1 visar att så gott som samtliga är nöjda med provet. Av de lärare som besvarat enkäten anser 67 % att ämnesprovet är bra och 31 % att det är ganska bra. Endast 1,2 % av lärarna tycker att provet är mindre bra eller dåligt. Provet anses innehålla roliga och givande uppgifter och vara bra utformat. Flera lärare lyfter fram att deras elever tyckt att provet varit spännande, roligt och intressant att genomföra. Ett ofta förekommande klagomål är att provet tar alltför mycket tid i anspråk, både i samband med utförande och med rättning. Dessutom tas vissa delprov upp som mer problematiska än andra. Särskilt ofta förekommer delproven A och H. Delprov A, som testar muntlig färdighet, anses av en del ha otydliga instruktioner som är ”luddigt” formulerade. En lärare vänder sig också emot att eleverna i uppgiften ska kunna

¹ Den ej redovisade andelen består av personer som avstått från att besvara frågan. Detsamma gäller övriga tabeller i sammanställningen.

argumentera ”för egen sak”, vilket enligt denna lärare inte kan förväntas av elevernas åldersgrupp. Delprov H, en av provets skrivuppgifter, är enligt många för svår för åldersgruppen. Svårigheten finns framför allt i texten *Soluret och timglaset*, som ligger till grund för uppgiften. Flera lärare menar att deras elever inte visste vad ett solur var och att det därför blev för mycket nytt att förhålla sig till. Det finns önskemål om ett tema som ligger närmare eleverna, exempelvis djur, natur eller rymden.

I enkäten efterfrågades elevernas reaktioner på provet. Resultatet av frågan redovisas nedan i tabell 2.

Tabell 2 Hur var elevernas reaktioner på ämnesprovet i svenska/svenska som andraspråk?

	I huvudsak positiva	I huvudsak negativa	Både positiva och negativa	Varken positiva eller negativa	Totalt
Andel	90 %	0,2 %	8 %	2 %	100 %
Antal	1 144	3	96	24	1 267

Som tabell 2 gör tydligt uppfattar de allra flesta, 90 %, att deras elever reagerade positivt på provet. Flera vittnar om att eleverna längtat efter proven och att de tyckt att det varit både spännande och roligt att utföra dem. Eleverna upplevdes dessutom växa och få ökat självförtroende. En lärare skriver att ”alla barnen har älskat proven”. De 8 % av lärarna som fick både positiva och negativa reaktioner menar att provperioden för vissa elever var en påfrestning och att en del blev väldigt nervösa av situationen. En lärare skriver att eleverna tyckte att provet kändes meningslöst eftersom liknande uppgifter ändå görs under året.

Enkätens fråga om hur provet fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk har besvarats av 702 lärare. Att inte alla lärare som har besvarat enkätens övriga frågor har svarat på den frågan beror förstås på att de flesta av lärarna inte undervisar i svenska som andraspråk, vilket också kommenteras av flera. Av de 702 lärare som besvarar frågan anser 52 % att provet fungerat bra för andraspråkseleverna, medan 39 % anger att det gått ganska bra för desamma. Att det gått mindre bra eller dåligt anges endast av 7 % respektive 2 % av de besvarande lärarna. De lärare som är mindre nöjda med hur provet har fungerat för andraspråkseleverna skriver exempelvis att texterna är för svåra för nyanlända och att ämnesspecifika ord är problematiska. Att skriva och läsa var problematiskt för en del av dessa elever.

Enkäten innehåller även en fråga om hur provet fungerat för elever med funktionsnedsättning. Denna fråga besvaras av 918 av 1 278 personer. Av dessa 918 svarar 44 % att provet fungerat bra för eleverna i fråga. Att provet fungerat ganska bra anges av 41 %, medan 12 % respektive 3 % menar att det gått mindre bra eller dåligt. Enligt lärarna tycks provet alltså ha fungerat något sämre för personer med funktionsnedsättning än för elever i svenska som andraspråk. Lärarna berättar om olika svårigheter beroende på vilken typ av funktionshinder det rör sig om. För vissa elever var gruppuppgiften den mest problematiska, eftersom den kräver att gruppens deltagare kommer överens. För elever med koncentrationssvårigheter var uppgifternas tidsomfång ett problem, vilket ledde till att en del inte kunde genomföra samtliga prov. Andra hade behövt en luftigare text med större bokstäver och ytterligare andra hade svårt att relatera till det abstrakta ämnet *Tiden* och hade behövt ett konkretare tema. En tänkvärd fundering från en av lärarna är hur provsituationen ska

hanteras för elever med diabetes. Läraren undrar om det är tillåtet att ge eleven möjlighet att göra om provet om det i efterhand upptäcks att blodsockernivån var för låg eller för hög vid tillfället då provet genomfördes.

Den lärarinformation som medföljer provet tycks vara uppskattad av lärarna. I tabell 3 redovisas lärarnas åsikter om informationen.

Tabell 3 Var lärarinformationen tillräckligt informativ?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Totalt
Andel	78 %	19 %	1 %	0,2 %	98 %
Antal	1 000	246	18	3	1 267

Tabell 3 visar att 78 % av lärarna anser att den medföljande lärarinformationen var tillräckligt informativ och att 19 % anser att den var så i stort sett. Några få, 1 % respektive 0,2 %, tycker detsamma i viss mån eller håller inte med alls. Några kommentarer från dem som är nöjda med lärarinformationen är att den är heltäckande, tydlig, detaljerad och lättanvänd. De mindre nöjda lärarna skriver bland annat att informationen är rörig, för omfångsrik och innehållande för få elevexempel. Flera efterfrågar större likhet mellan lärarinformationen för de nationella proven i svenska och de i matematik. Osäkerhet råder angående hur mycket det är tillåtet att hjälpa eleverna vid genomförandet av provet. Många önskar också att delprovets bokstavs-beteckningar korresponderade med den ordning de ska utföras i.

Även ämnesprovets omfattning tycks vara till belåtenhet. I tabell 4 presenteras lärarnas inställning angående detta närmare.

Tabell 4 Vad anser du om omfattningen av ämnesprovet i svenska/svenska som andraspråk?

	Alldeles för omfattande	Lagom omfattande	Borde vara mer omfattande	Totalt
Andel	8 %	87 %	0,5 %	96 %
Antal	105	1 115	6	1226

Som tabell 4 slår fast anser en stor majoritet, 87 %, att ämnesprovets omfattning är lagom stor. Många poängterar dock att genomförandet av de nationella proven tar mycket tid i anspråk. Vissa delar, särskilt A och E, anses alltför tidskrävande.

Sammanfattningsvis tycks de allra flesta, både lärare och elever, vara nöjda med ämnesprovet och dess utformning. Större delen av lärarna upplever också att genomförandet av provet fungerat bra även för elever med svenska som andraspråk samt för elever med någon typ av funktionsnedsättning. En del är dock tveksamt inställda till provets ämne *Tiden*, som anses abstrakt och långt ifrån elevernas intresseområden.

Delproven

I detta avsnitt presenteras lärarnas uppfattning om och synpunkter på de olika delproven närmare. Enkäten innehöll frågor om delproven i allmänhet, deras svårighetsgrad och kravnivå. I tabell 5 nedan redovisas lärarnas uppfattning om de åtta delproven.

Tabell 5 Vad är din uppfattning om delproven i svenska/svenska som andraspråk?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt	Totalt
Delprov A	63 % (799)	27 % (343)	9 % (111)	1 % (16)	100 % (1 269)
Delprov B	89 % (1 136)	10 % (126)	0,8 % (9)	0,1 % (1)	100 % (1 272)
Delprov C	78 % (1 000)	17 % (221)	4 % (46)	0,4 % (5)	99 % (1 272)
Delprov D	85 % (1 090)	12 % (158)	1 % (19)	0,2 % (3)	98 % (1 270)
Delprov E	80 % (1 027)	15 % (190)	3 % (44)	0,8 % (9)	99 % (1 270)
Delprov F	83 % (1 059)	14 % (179)	2 % (27)	0,2 % (3)	99 % (1 268)
Delprov G	82 % (1 045)	15 % (194)	2 % (22)	0,5 % (6)	100 % (1 267)
Delprov H	59 % (750)	25 % (322)	12 % (156)	3 % (34)	99 % (1 262)

Tabell 5 visar att lärarnas fördelning mellan svarsalternativen är liknande för delprov B–G. Dessa prov anser mellan 78 % och 89 % vara bra och mindre än 1 % vara dåliga. Delprov A och delprov H sticker ut som sämre enligt lärarna. Delprov A anses vara bra av 63 % och ganska dåligt av 9 % av lärarna. Delprov H uppfattas av 59 % som bra och av 12 % som ganska dåligt. Problemet hos delprov A anses framför allt vara att det tar för lång tid och att den tillhörande rituppgiften är överflödigt. En hel del lärare menar också att det varit svårt att få igång en diskussion och skriver att eleverna uppfattat situationen som onaturlig. Angående delprov H är temat det problem som återkommande tas upp av lärarna. Många menar att det är svårt, abstrakt och tråkigt. Uppemot fyrtio lärare poängterar att ämnet inte var elevnära och att ett tema närmare barnens vardag skulle ha varit att föredra. I tabell 6 redovisas lärarnas uppfattning om delprovets respektive svårighetsgrad närmare.

Tabell 6 Hur bedömer du svårigheten på respektive delprov?

	För lätt	Lagom	För svår	Totalt
Delprov A	9 % (120)	88 % (1 130)	2 % (23)	99 % (1 273)
Delprov B	8 % (104)	91 % (1 166)	0,3 % (4)	99 % (1 274)
Delprov C	5 % (68)	90 % (1 150)	4 % (55)	99 % (1 273)
Delprov D	6 % (75)	94 % (1 196)	0,1 % (1)	100 % (1 272)
Delprov E	9 % (117)	90 % (1 154)	0,1 % (1)	99 % (1 272)
Delprov F	3 % (43)	96 % (1 222)	0,4 % (5)	99 % (1 270)
Delprov G	10 % (131)	88 % (1 130)	0,7 % (9)	99 % (1 270)
Delprov H	3 % (33)	76 % (974)	20 % (257)	99 % (1 264)

Som tabell 6 visar anser större delen av lärarna att samtliga delprov har en lagom hög svårighetsgrad. Delprov H avviker återigen, då 20 % av lärarna anser att det är för svårt (att jämföra med 0,1–4 % för övriga delprov). Som tidigare redogjorts för är anledningen till detta att många lärare tycker att delprovets ämne var för abstrakt och inte tillräckligt elevnära.

Även delprovets kravnivåer tycks enligt lärarna vara lämpliga, vilket redovisas i tabell 7.

Tabell 7 Vad anser du om kravnivån för respektive delprov med tanke på kunskapskraven i svenska/svenska som andraspråk för årskurs 3?

	För låg	Lämplig	För hög	Totalt
Delprov A	8 % (96)	89 % (1 143)	1 % (16)	98 % (1 255)
Delprov B	7 % (92)	91 % (1 161)	0,3 % (4)	98 % (1 257)
Delprov C	5 % (67)	92 % (1 171)	2 % (20)	99 % (1 258)
Delprov D	7 % (93)	91 % (1 158)	0,3 % (4)	98 % (1 255)
Delprov E	9 % (110)	89 % (1138)	0,4 % (5)	98 % (1 253)
Delprov F	7 % (89)	91 % (1 163)	0,2 % (2)	98 % (1 254)
Delprov G	21 % (272)	76 % (975)	0,5 % (7)	98 % (1 254)
Delprov H	5 % (69)	84 % (1 069)	9 % (113)	98 % (1 251)

Som framgår av tabell 7 är de flesta lärarna av uppfattningen att delprovets kravnivåer är lämpliga i förhållande till kunskapskraven för årskurs 3. En inte oansenlig grupp, 21 % av lärarna, tycker dock att kravnivån för delprov G är för låg. Kraven för både stavning, meningsbyggnad och interpunktion är enligt dessa lärare för låga. Ett flertal menar att eleverna bör kunna klara fler än tre korrekta meningar med punkt och stor bokstav. Ingen lika stor grupp anser att något av delproven har en för hög kravnivå, även om 9 % anser så om delprov H.

I slutet av enkäten ombeds lärarna svara på hur stor del av eleverna som skrivit delprov H på dator. Tabell 8 redovisar utfallet av frågan.

Tabell 8 Hur många av dina elever har skrivit faktatexten (delprov H) på dator?

	Alla	Nästan alla	Hälften	Ett fåtal	Inga	Totalt
Andel	3 %	3 %	1 %	31 %	59 %	97 %
Antal	39	41	19	394	752	1 245

Av tabell 8 framgår att det är mycket ovanligt att fler än ett fåtal av eleverna har skrivit delprov H på dator. Hela 59 % av lärarna anger att ingen elev använt dator vid genomförandet av provet. Av de lärare som svarar att någon av deras elever har skrivit provet på dator kommenterar de flesta att anledningen till detta är att de aktuella eleverna har någon typ av funktionsnedsättning. Andra har elevgrupper som är vana att arbeta med dator eller lärplatta och har därför valt att utföra provet med dessa hjälpmedel.

Sammanfattningsvis uppskattas samtliga åtta delprov av de flesta, även om delprov A och delprov H anses mindre lyckade än övriga. Delprov A tar enligt vissa upp alltför mycket tid, medan delprov H har ett tema som är svårt för eleverna att relatera till. Samtliga delprov har enligt de flesta en lämplig svårighetsgrad. En del anser dock att delprov G är för enkelt och att delprov H är för svårt.

Bedömningen av provet

Vid bedömningen av provet har lärarna haft stöd i bedömningsanvisningar och elevexempel. Vad lärarna anser om anvisningarna som underlag för bedömningen redovisas i tabell 9 ne-

dan. Därefter behandlas lärarnas uppfattning om elevernas självbedömning och kunskapsprofilen följt av tillvägagångssättet man använt för att bedöma proven.

Tabell 9 Gav bedömningsanvisningarna dig tillräckligt underlag för din bedömning?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Totalt
Andel	53 %	41 %	3 %	0,9 %	98 %
Antal	679	530	41	11	1 261

Av tabell 9 kan utläsas att drygt hälften, 53 %, av lärarna anser att bedömningsanvisningarna utgör ett tillräckligt underlag för bedömning och att 41 % anser att de gör så i stort sett. 3 % av lärarna tycker att bedömningsanvisningarna i viss mån är tillräckliga och endast 0,9 % håller inte med alls. Något som uppskattas av många lärare är de elevexempel som finns att jämföra med. Några önskar dock fler exempel, särskilt på uppgifter som befinner sig på gränsen mellan underkänd och godkänd. För högläsningens del efterfrågas underkända exempel där högläsaren inte bryter på ett annat språk. Slutligen anser vissa att mer precisa exempel behövs i vissa anvisningar. Man vänder sig emot formuleringar som ”ett antal” och ”några” och vill i stället ha exakta siffror.

Provet har för de flesta, 63 %, inte lett till någon ändrad uppfattning om elevernas kunskaper i svenska/svenska som andraspråk. För 32 % har provet i viss mån bidragit till en ändrad uppfattning, medan endast 1 % svarar helt jakande. För många blir provet en bekräftelse på det de tidigare anat. Flera upplever dock att det gått bättre än de trott för vissa elever, framför allt verkar detta gälla läsförståelse. Några få upplever att elevernas resultat blev sämre än väntat.

Tabell 10 Vad är din uppfattning om ...

	Bra	Ganska bra	Ganska dålig	Dålig	Totalt
... elevens självbedömning?	50 %	43 %	5 %	0,5 %	99 %
... kunskapsprofilen?	47 %	37 %	6 %	1 %	91 %

Som tabell 10 visar uppskattar många lärare både självbedömningen och kunskapsprofilen. Hälften av lärarna anser självbedömningen vara bra, medan 43 % tycker att den är ganska bra. Däremot varierar lärarnas intryck av hur väl eleverna kunnat bedöma sina kunskaper. En del elever har enligt lärarna lyckats väl med att uppskatta sina färdigheter, medan andra har över- eller undervärderat sig själva. Kunskapsprofilen anses vara bra av 47 % och ganska bra av 37 %. Några lärare tar upp att kunskapsprofilen varit till hjälp vid föräldrasamtal där de nationella proven har diskuterats. Några anser dock att kunskapsprofilen innebär onödigt mycket pappersarbete.

Hur ämnesprovet har bedömts varierar bland lärarna. Någon utsträckning av sambedömning är vanlig, men vissa lärare bedömer proven helt själva. I tabell 11 presenteras lärarnas rapportering angående bedömningsmetod närmare. Då några lärare valt fler än ett svarsalternativ är tabellens total högre än det antal lärare som besvarat enkäten (1 278 stycken).

Tabell 11 Hur har ämnesprovet i svenska/svenska som andraspråk bedömts?

	Samtliga har sambedömts	Många har sambedömts	Vissa har sambedömts	Samtliga har bedömts av mig ensam	Samtliga har bedömts av annan lärare	På annat sätt	Totalt
Antal	199	369	615	110	53	25	1 371

Tabell 11 gör tydligt att det vanligaste scenariot är att vissa prov har sambedömts, något som anges av 615 lärare. 369 lärare svarar att många prov har sambedömts och 199 svarar att samtliga har sambedömts. De 25 lärare som anger att proven har bedömts på annat sätt skriver exempelvis att deras skola använder central rättning inom kommunen, att olika skolor rättar varandras prov eller att proven bedömts av läraren själv och senare utvärderats i en särskild arbetsgrupp.

Sammanfattningsvis har bedömningsanvisningarna varit till hjälp för så gott som alla lärare, som även uppskattat både elevernas självbedömning och kunskapsprofilen. Ämnesprovet tycks för de flesta inte ha lett till någon ändrad uppfattning av elevernas kunskapsnivå, utan fungerar snarare som en bekräftelse på vad de redan anat. Vad gäller bedömningen av proven är det absolut vanligaste att man, åtminstone i någon utsträckning, använder sig av sambedömning.

Övriga synpunkter

I slutet av enkäten har lärarna haft möjlighet att uttrycka övriga synpunkter på ämnesprovet. En del lärare är mindre nöjda och tar återigen upp provets tema *Tiden* som ointressant och abstrakt för eleverna. En annan återkommande åsikt är att de nationella proven och bedömningen av dem tar för mycket tid i anspråk. Även tidpunkten för provets genomförande är otillfredsställande enligt vissa lärare, bland annat för att man vill kunna diskutera provets resultat vid utvecklingssamtal som ligger tidigare på terminen. Andra önskemål är en sammanställningsblankett för hela gruppens resultat och större likhet i utformningen av proven i svenska och matematik. De flesta lärarna tycks vara nöjda och upplever att eleverna har tyckt om provet och dess ämne. En lärare skriver att eleverna inte ville att provperioden skulle ta slut.